

Latinská medievistika a novolatinská studia

Doktorský studijní program realizovaný společně
Ústavem řeckých a latinských studií Filozofické fakulty Univerzity Karlovy
a Filosofickým ústavem Akademie věd ČR, v.v.i.

Profil doktorského studia

Studium se zaměřuje na dějiny latinské slovesnosti a evropské kultury vyjadřující se latinským jazykem v časovém rozpětí od zániku antické civilizace přes transformaci antického kulturního dědictví v období středověku, renesance a baroka až po její přerod v součást vědeckého bádání a kulturního života moderních evropských národů. K latinsky psaným textům přistupuje z hlediska jazykovědného, paleograficko-kodikologického, literárně- a kulturněhistorického, a to s důrazem na vývoj v českých zemích. Interdisciplinárně koncipovaný program se dotýká také intelektuálních dějin, dějin náboženství, dějin knihy a dalších oborů. Studovány jsou i teoretické a praktické otázky vydávání latinských textů vzniklých v daných obdobích. Studium se věnuje rovněž oblasti digital humanities. Studium lze absolvovat v českém nebo anglickém jazyce.

Podmínky přijetí ke studiu

Přijímací řízení do doktorského studia probíhá podle vnitřních předpisů Filozofické fakulty UK. Podmínky pro přijetí tvoří zejména:

- absolvování magisterského studia v oblasti latinské medievistiky nebo jiného humanitního oboru s tím, že uchazeč prokáže znalost latinského jazyka a dějin latinské slovesnosti
- předpoklady pro vědeckou práci, odborná vyhraněnost a dobrá orientace v odborné literatuře; vhodná je znalost dvou světových jazyků
- předložení projektu disertační práce spolu se strukturovaným životopisem, seznamem odborné četby a přehledem dosavadních odborných aktivit podle pokynů FF UK dostupných na <https://www.ff.cuni.cz/prijimaci-rizeni/studijni-obory/doktorske-obory/>.

Disertační práce pod vedením odborníků z FLÚ AV ČR

Na realizaci doktorského studia se podílejí následující vědecké útvary Filosofického ústavu AV ČR, jejichž pracovníci mohou působit jako vedoucí disertačních prací:

- Kabinet pro klasická studia [KKS] – školitelé Petr Kitzler, Barbora Kocánová, Martin Svatoš, Marta Vaculínová
- Centrum medievistických studií [CMS] – školitelé Pavlína Cermanová, Dušan Coufal, Pavel Soukup
- Oddělení pro kmeniologii a intelektuální dějiny raného novověku [OKID] – školitelé Marcela Slavíková, Lucie Storchová, Vladimír Urbánek
- Oddělení pro studium antického a středověkého myšlení [OSASM] – školitelé Pavel Blažek, Ota Pavlíček

Jako disertace připadají v úvahu kritické edice latinského textu s analýzou a kontextualizací, zmapování rukopisné tradice a recepce určitého textu či typu textu, nebo zpracování literárního, kulturněhistorického či teologického tématu. Odborné zaměření školitelů z FLÚ a příklady konkrétních témat najdete níže.

V případě zájmu o absolvování doktorského studia pod vedením některého z pracovníků Filosofického ústavu AV ČR doporučujeme obrátit se v dostatečném předstihu před termínem pro podání přihlášek na potencionálního školitele. Další informace případně podá koordinátor společného doktorského studijního programu za FLÚ Pavel Soukup (soukup@flu.cas.cz).

Tematické okruhy disertačních prací z oboru latinské medievalistiky a novolatinských studií vedených školiteli z FLÚ AV ČR

(řazeno chronologicky podle těžiště odborného zájmu školitelů)

Petr Kitzler (KKS)

<http://www.ics.cas.cz/pracovnici/13/petr-kitzler>

Těžištěm mého zájmu je pozdně antická raně křesťanská latinsky psaná literatura (včetně překladů do češtiny), hagiografie a myšlení rané církve. Témata prací se tak mohou týkat kterékoli z těchto oblastí, např.:

- 1) řecko-římský kulturní a myšlenkový kontext latinsky psané raně křesťanské literatury (např. vlivy antické rétoriky či dobových filosofických proudů) a jeho literární a myšlenková reflexe a stylizace;
- 2) latinská apologetika, zejm. Tertullianus z Kartága;
- 3) latinsky psaná hagiografická literatura (*vitae, acta a passiones martyrum*), její žánrová rozrůzněnost, vývoj a postupná adaptace a reinterpretace vlivem měnícího se kulturně-myšlenkového substrátu;
- 4) latina raně křesťanských textů a proměna její sémantiky s ohledem na novou náboženskou a kulturní realitu;
- 5) překlad některého latinsky psaného raně křesťanského spisu, opatřený podrobným komentářem a úvodní studií.

Pavel Blažek (OSASM)

<http://ancientmedieval.flu.cas.cz/cz/lide/transed/10-lide/180-pavel-blazek2>

Rád povedu disertační práce z oblasti pozdně středověké filosofie a teologie a obecně z oblasti intelektuálních dějin pozdního středověku. Práce se mohou týkat např. následujících oblastí.

- 1) Středověký aristotelismus a pozdně středověká recepce Aristotela; z konkrétních témat např. využívání Aristotela ve středověké sakramentální teologii; recepce a adaptace Aristotelových teorií o genezi obce, o ctnostech a o přátelství ve středověkých komentářích k Politice a k Níkomachově Etice; aristotelismus ve středověkých politických diskurzích (např. v *De regimine principum* Aegidia Romana); transmise a adaptace různých středověkých pseudo-aristotelových spisů
- 2) Rodina, manželství a rodinné vztahy ve středověké filosofické, teologické a právní literatuře; z konkrétních témat např. vztah muž-žena a vztah rodiče-děti ve středověkých komentářích k Politice, k Níkomachově Etice a k pseudo-aristotelské Politice; pojetí dětství a mládí ve středověkých komentářích k Rétorice; ideály křesťanské výchovy ve středověkých naučných spisech týkajících se výchovy dětí (Vincenc z Beauvais, Gerson etc.); uzavírání manželství, nerozlučnost manželství, manželská sexualita a manželství Marie a Josefa ve středověkých komentářích k Sentencím Petra Lombardského
- 3) kritické edice dosud nevydaných středověkých filosofických a teologických textů

Barbora Kocánová (KKS)

<http://www.ics.cas.cz/pracovnici/28/barbora-kocanova>

Vedení disertačních prací z oblasti středolatinšské filologie a naučné literatury, zahrnující např. témata:

- 1) ze středolatinšské lexikografie a terminologie (práce se mohou věnovat např. analýze některé lexikografické památky, včetně jejího edičního zpřístupnění, nebo charakteristice a zkoumání proměn některé zajímavé terminologické skupiny),

- 2) z naučné literatury latinského středověku (rozbor a zpřístupnění některého z bohemikálních pramenů, práce zaměřené na středověké dějiny některé z přírodních věd či na prameny univerzitní provenience, např. na texty vzešlé z pražských kvodlibetů),
- 3) týkající se recepce Aristotela ve středověku.

Pavel Nývlt (KKS)

<http://www.ics.cas.cz/pracovnici/30/pavel-nyvlt>

Disertační práce, které bych mohl vést, by se měly věnovat bohemikální latinské literatuře, především dějepiscectví nebo slovníkářství, případně středolatinšské slovní zásobě. Návrhy témat:

- 1) Srovnání práce s časem a prostorem a konstrukce osoby vypravěče ve vybraných bohemikálních kronikách.
- 2) Význam Velešínova slovníku pro textovou kritiku Klaretova *Glosáře*.
- 3) Specifika slovní zásoby vybraných bohemikálních latinských textů (se zaměřením např. na: neologismy, okasionalismy, synonymika, použití vybraných neplnovýznamových slov).

Ota Pavlíček (OSASM)

<https://ancientmedieval.flu.cas.cz/cz/lide/transed/10-lide/179-ota-pavlicek>

Rád povedu a případně i do svých vědeckých projektů zapojím doktorandy se zájmem jak o tradiční medievalistické přístupy, tak o modernější přístupy související s digital humanities a dalšími interdisciplinární pohledy. Blízké jsou mi dějiny myšlení (zejména filosofie a teologie) a intelektuální dějiny s důrazem na pozdně středověké střeoevropské univerzity (včetně pražské) v panevropském kontextu, a výzkum textových korpusů či jejich částí i prostřednictvím digitálních metod. Nadějným doktorandům rád pomohu se začleněním do evropských vědeckých sítí. Konkrétní návrhy na disertační projekty jsem připravený konzultovat či navrhnout, obecněji se může jednat například o následující okruhy:

- 1) Výzkumy produkce, recepce a transmise univerzitních pramenů v Evropě pozdního středověku
- 2) Obsahové analýzy konkrétních méně známých textů pozdně středověké univerzitní provenience, včetně dosud pouze rukopisně přístupných pramenů
- 3) Bohemikální univerzitní prameny naukové povahy v evropském kontextu například i v souvislosti s fenoménem české reformace

Pavčina Cermanová (CMS)

<http://cms.flu.cas.cz/cz/o-nas/lide/odborni-pracovnici/pavlina-cermanova.html>

Vedení disertačních prací z oblasti intelektuálních dějin středověku s důrazem na intelektuální a komunikační kanály mezi vzdělanostními centry ve střední Evropě. Práce se rovněž mohou týkat středověkého apokalyptického myšlení, jeho zdrojů, šíření a impaktu na dění ve společnosti. Témata prací se mohou mimo jiné zasahovat do těchto oblastí:

- 1) Apokalyptická a profetická literatura ve středověku, a to v latinské i vernakulární podobě.
- 2) Témata navázaná na zdroje, projevy a identifikační strategie středověkého náboženského radikalismu.
- 3) Rukopisné šíření spisů přírodní filosofie a jejich další recepce. Na základě toho pak rekonstrukce intelektuálních komunikačních sítí a kanálů šíření textů.
- 4) Středověká alchymie: její rukopisné záznamy, alchymistické konstrukty.

Pavel Soukup (CMS)

<http://cms.flu.cas.cz/cz/o-nas/lide/vedeni/pavel-soukup-6.html>

Rád povedu disertační práce z oblasti intelektuálních a kulturních dějin pozdního středověku se zaměřením na střední Evropu. Blízká je mi problematika herezí (obzvláště husitství), kontroverzní teologie a kazatelství. Za vhodné typy disertačních projektů považuji mimo jiné:

- 1) analýzu rukopisných kazatelských sbírek se zaměřením na jejich strukturu, původ jednotlivých kusů a vztah textu k ústnímu přednesu – např. záhada Husových "*sermones de primo anno*"; tzv. postila Husových zástupců z roku 1413; kazatelské sbírky z období formování utrakvistické církve
- 2) výzkum transmise a transformace latinských textů v jejich ideovém a sociálním kontextu – např. vernakulární recepce Viklefových latinských spisů (srovnání středoanglických a staročeských adaptací); putování osob a textů mezi středověkými univerzitami na příkladu Prahy a Lipska; používání a produkce kazatelských pomůcek v českých zemích (*artes praedicandi*, distinkce, modelová kázání)
- 3) průřezové zpracování vybraných otázek z pozdně středověkých diskusí – např. argumenty proti svobodě slova v polemikách s herezí; česká eklesiologie v období legálního dvojvěří; rozbor a edice vybraného traktátu z oblasti protihusitské polemiky

Dušan Coufal (CMS)

<http://cms.flu.cas.cz/cz/o-nas/lide/odborni-pracovnici/dusan-coufal.html>

Ochotně se ujmu doktorských projektů z oblasti pozdně středověkých intelektuálních a církevních dějin, zvláště s přesahem do dobového politického a společenského dění. Přitom jsou mi blízké práce zaměřené na studium latinských rukopisů, případně jejich vydání tiskem. Nabízím tyto tematické okruhy:

- 1) teologická produkce středoevropských univerzit, zvláště pražské (traktáty, exegetické komentáře, dobrozdání)
- 2) dějiny a písemnictví reformních koncilů 15. století (zvláště basilejského)
- 3) biografie a společenské působení univerzitních mistrů
- 4) husitské a protihusitské myšlení
- 5) spory kolem teologického a politického myšlení Jana Viklefa v Čechách

Lucie Storchová (OKID)

<http://komeniologie.flu.cas.cz/cz/o-nas/lide/stali-pracovnici/phdr-lucie-storchova-ph-d>

Vedení disertačních prací na poli dějin humanistické literatury v českých zemích a střední Evropě a intelektuálních dějin v 16. a raném 17. století. Práce se mohou týkat např. těchto oblastí:

- 1) Literatura jako součást kulturní výměny mezi střední Evropou a dalšími regiony (včetně neevropských)
- 2) Humanistická literatura jako součást učenecké sebereprezentace a komunikace v 16. století (poezie, korespondence ad.)
- 3) Cestopisná literatura a reprezentace jinakosti ve sledovaném období
- 4) Novolatinská a vernakulární historiografie v 16. století
- 5) Novolatinská a vernakulární literatura prizmatem gender studies a queer studies

Marta Vaculínová (KKS)

<http://www.ics.cas.cz/pracovnici/41/marta-vaculinova>

Vedení disertačních prací v oboru novolatinských studií se zaměřením na latinskou poezii, korespondence, dějiny vzdělanosti a související historické prameny. V úvahu připadají následující okruhy:

- 1) novolatinská poezie v českých zemích ve středoevropském kontextu, její funkce a žánry, s možným přesahem do dějin umění (verše jako doprovod uměleckých děl) a dějin hudby (básně jako podklad pro nápěvy a naopak).
- 2) humanistická epistolografie, listy prozaické i básnické, korespondence jako odraz mapy učeneckých kontaktů v rámci *res publica litteraria*.
- 3) památníky neboli štambuchy, jejich zpracování po stránce použitých textů, jazyků, citátů, vztah použitého obrazu a textu; památníky jako pramen k dějinám studentských peregrinací.
- 4) knihovny humanistů jako zdroj poznání intelektuálního zázemí literárně činných osob i sběratelů, vztah četby a vlastního díla, raně novověké rukopisy a poznání jejich role v dějinách literatury.

Marcela Slavíková (OKID)

<http://komeniologie.flu.cas.cz/cz/o-nas/lide/stali-pracovnici/mgr-marcela-slavikova-ph-d>

Ráda povedu disertační práce zaměřené na bohemikální literaturu raného novověku, např.:

- 1) Latinská humanistická poezie spojená s působností pražské univerzity do roku 1622 včetně poezie psané klasickou řečtinou v kontextu soudobé latinské produkce
- 2) Raně novověké bohemikální edice antických a humanistických textů, např. školní edice vydané pro potřeby lipské univerzity na přelomu 15. a 16. století
- 3) Latinská korespondence J. A. Komenského z pohledu editora; příprava kritické edice humanistického latinského textu na základě práce s rukopisy a starými tisky

Vladimír Urbánek (OKID)

<http://komeniologie.flu.cas.cz/cz/o-nas/lide/stali-pracovnici/phdr-vladimir-urbanek-ph-d>

Vedení disertačních prací z oblasti intelektuálních dějin raného novověku se zaměřením na bohemikální témata v širším evropském kontextu. Tematika může zahrnovat

- 1) Výzkum korespondenčních sítí raně novověké republiky učenců – např. tematická analýza korespondence Komenského a jeho okruhu; konjunktura a proměny významů pojmů typu *pansophia* (s využitím metod *digital humanities*); exil jako téma učenecké korespondence
- 2) *Prorocství* jako literární žánr a médium komunikace v 17. století – např. *prorocství*, zjevení a vidění jako literární žánr a jejich čtenářský ohlas; vztah vernakulárních a latinských verzí *prorocství* vydávaných Komenským; textová transmise *prorocství* od vernakulárního rukopisu přes latinskou tištěnou verzi po rekontextualizaci ve sbírkách *prorocství*
- 3) Působení raně novověkého neostoicismu ve středoevropském prostředí – např. komparace Lipsiova spisu *De constantia* s jeho dobovými překlady (včetně Komenského české parafráze v Truchlivém)